

Eva-Lotta Hedin, eva-lotta.hedin@dom.se

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
diarienummer Ju2025/01974

Remissyttrande över slutbetänkandet Ändring av permanent uppehållstillstånd för vissa utlänningar (SOU 2025:99)

Förvaltningsrätten i Stockholm har tagit del av betänkandet och har följande synpunkter.

Allmänna synpunkter

Det är viktigt att frågan om lagstiftningens proportionalitet utreds och är klarlagd innan lagen genomförs så att det inte blir en fråga för rättstillämpningen och migrationsdomstolarnas enskilda domare att lösa den frågeställningen i enskilda ärenden.

Den föreslagna lagen skulle på ett genomgripande sätt beröra många personer och dessas privat- och familjeliv. Domstolen instämmer i flera remissinstansers tveksamhet till om en retroaktiv lagstiftning med dessa långtgående rättsverkningar uppfyller kraven på proportionalitet och att det riskerar tilltron till vår offentliga verksamhet och fattade förvaltningsbeslut. Frågan är om en politisk vilja till paradigmskifte är ett sådant angeläget samhälleligt behov att det väger upp mot dessa risker och en kostnad för genomförandet på beräknade 2-3 miljarder kronor.

Domstolen kan konstatera att det redan idag är långa köer till medborgarskapsprövning och flera olika förslag till förändringar till reglerna om medborgarskap gör det svårt att få en uppfattning om vilka realistiska möjligheter till medborgarskap eller tillfälliga uppehållstillstånd som de berörda kan få. Ett hinder för såväl medborgarskap som tillfälligt uppehållstillstånd är att en sökandes identitet inte är klarlagd. För många som kommer från bl.a. Afghanistan och Somalia finns inte en sådan möjlighet eftersom det inte finns tillförlitliga identitetshandlingar att få. Den som har ett skyddsbehov mot sitt hemland kan inte heller förväntas uppsöka hemlandsmyndigheter för att få identitetshandlingar.

Konsekvenser för domstolarna

Ekonomi

Utredningen konstaterar att förslagen medför betydande konsekvenser för landets fem migrationsdomstolar. Osäkerheten kring möjligheterna till medborgarskap och identitetsfrågan utgör i sig en risk för betydligt fler överklaganden än vad utredningen räknat med. Förvaltningsrättens bedömning är att det är mer troligt att 70-90 procent av Migrationsverkets beslut kommer att överklagas. Likaså är den uppskattade kostnaden på drygt 10 000 kronor för handläggningen av ett mål med överklagande av ett återkallelsebeslut lågt räknat. Ett mål med asylprövning och frågan om uppehållstånd kostar idag i snitt ca 30 000 kronor per mål. Ett mål om återkallelse av ett permanent uppehållstillstånd enligt den föreslagna lagen skulle enligt domstolens bedömning vara betydligt mer kostnadskrävande än utredningen har räknat med och mer troligt hamna på ca 20 000 kronor per mål. Kostnaden bara för domstolarnas hantering i första instans skulle därmed uppgå till 1,6 miljarder kronor i stället för av utredningen beräknade 636 miljoner kronor.

Arbetsbelastning

Migrationsdomstolarna kommer under 2026 att ställa om och tillämpa ett helt nytt system för prövningen av migrationsmål enligt EU:s migrations- och asylpakt. Härigenom kommer migrations- och asylrätten i grunden förändras. Detta är en mycket genomgripande reform att hantera vad gäller arbetsformer, regler och bemanning. Tillsammans med nu aktuellt förslag och övriga föreslagna förändringar i nationella migrationsbestämmelser skulle det bli en orimlig belastning på domstolarna under 2027.

Domarförsörjningen är ett problem i delar av domstolväsendet redan i dag. Även med finansiering och ekonomiskt tillskott till domstolarnas verksamhet så kommer det svårtligen gå att finna så många nya kvalificerade domare att anställa på kort varsel i migrationsdomstolarna. Belastningen av migrationsmål riskerar därmed att på ett avgörande sätt gå ut över domstolarnas förmåga att avgöra andra förvaltningsmål och mål om tvångsvård. Detta kan sannolikt även på ett negativt sätt påverka tingsrätternas möjligheter att rekrytera domare som behövs för att reformerna inom kriminalpolitiken ska kunna genomföras.

Ikraftträdande

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2027. För Förvaltningsrätten i Stockholm är det en alldeles för kort tid för att skala upp verksamheten och klara alla nya lagstiftningsförändringar utan att det ger allvarliga effekter på den övriga dömande verksamheten vid domstolen. Ökade anslag till domstolen skulle inte lösa detta problem eftersom rekrytering av nya domare i vart fall tar sex månader.

I betänkandet finns det inte redogjort för några tvingande eller brådskande skäl till att den föreslagna lagen skulle träda i kraft med så kort varsel. Domstolen avstyrker därför ett ikraftträdande under år 2027. Ska förslagen genomföras så bör det ske tidigast under år 2028.

Slutligen

Förvaltningsrätten vill återigen peka på att utredningens föreslagna ändringar sker i samband med andra genomgripande förändringar på migrationsområdet. Domstolen har under hösten svarat på flera olika förslag och betänkanden på migrationsområdet. Förslagen är i vissa delar inte förenliga med varandra vilket försvårar möjligheten att överblicka det komplexa regelverket och att bedöma hur olika förslag förhåller sig till varandra. Domstolen vill därför understryka behovet av samordning av de olika förslagen och att detta görs med utgångspunkt i de kommande nya europeiska regelverken.

Detta yttrande har beslutats av lagmannen Eva-Lotta Hedin och chefsrådmannen Karin Dahlin.

Eva-Lotta Hedin

Karin Dahlin